

Izjava ob 4 jutraj.
Stane celoletne . . 240 K
mesčne 20
za mesec. enost. . 200
za izposojstvo . . 800
Oglaš na vsak mm višine
stolpca (30 mm) . . 2 K
mal. oglaš do 30 mm
stolpca (30 mm) . . 1.

JUTRO

Dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko.

Uredništvo:
Miklošičeva cesta št. 16/1
Telefon št. 73
Upravišтво:
Slovenski ul. št. 6
Telefon št. 28
Račun iz. polt. št. urada
št. 11.542.

Ljubljana, 12. oktobra.
Čim je bila ustanovljena Jugosla-
vija, je Demokratska stranka proglasi-
la, da je izobraževanje naroda, pro-
jeeto narodne in državne ideje, prva na-
loga države. Proglasila je ravnopravnost
latinice in cirilice kakor tudi obeh
narodnih jezikov, ki sta se razvila na
skupnem narodnem jeziku. Izobrazba
na se pojedinu goji v vseh predelih
države.

JDS je pri tem zadela predvsem na-
vprašanje, kakšen položaj se ima za-
gotoviti onemu stanu, ki se bavi z iz-
obraževanjem naroda. Sklenila je osi-
gurati mu eksistenco in duševno svo-
bodo, tako, da se bo mogel z vsemi
močmi posvetiti izobraževalnemu delu
v šoli in izven nje. Naš seljak naj ne
bo v duševnem oziru izpostavljen sa-
mo duhovščini, ampak učiteljsvo naj
ima senu prevzame vodstvo v duševnem
oziru in na tej podlagi naj dobi vpliv-
no besedo tudi v drugih javnih zade-
vah. Klerikalizem je pripoznal važnost
učiteljsva. V blaznem strahu ga je
obsojil v siromaštvo in sužnost, da iz-
jane iz njega zlasti moški naraščaj.
Ustanovil je samo v Sloveniji trole
klosterskih ženskih učiteljic, da preplavi
deležo z bigotnimi učiteljicami, ki bi
bile poslušne orodje duhovščine. Teji
politiki je trebalo po prevratu naglo
remedure. In že se pokazuje, da učitel-
jsvo dobiva pogum delavnosti tudi
izven šole in si s solidnim delom zago-
tavlja zaupanje ljudstva.

Ta politika je v živo zadela kleri-
kalno stranko, ki bi rada na vsak na-
čin diskreditirala učiteljsvo pred ljud-
stvom. Učiteljsvo je dolžnost deco od-
gajati v državnem duhu. Zato po na-
šem mnenju političen klerikalce ne
more biti dober jugoslovenski učitelj
in čim prej ga izločimo, bolje za drža-
vo. Vzgojiteljske dolžnosti v korist
državi, neomajno napredno mišljenje
učiteljsva in odklanjanje demagogija
agrarne struje same po sebi tirajo učitel-
jsvo in Demokratsko stranko v eno
trajno fronto. Res, da se med učitel-
stvom nahaja par malkontentov (NSS),
a ti niso storili še ničesar ne na polju
učiteljske samopomoči in organizacije,
ne na splošnem narodnem izobraževal-
nem polju. Oni vedé ali nevedé služijo
se razdiranju — klerikalizmu. Pro-
svetni borci na deželi, ogroženi od
strupe klerikalizma in nevednosti, po-
naravni stvari same spadajo v našo drža-
vno, narodno in svobodnišelsko
JDS.

JDS je v zadnjih dveh letih izvršila
neizmerno veliko na polju šolstva:
ljudske in zlasti meščanske šole, sred-
nje šolstvo, strokovno šolstvo so se
razvilo kljub finančnim težavam pod
»blim orlom« in pod smotrenimi ro-
kami demokratov v kolosalnem na-
predku.
Predsednik Demokratske stranke
Ljuba Davidović je oče ljubljanske
univerze, ki nam jo je dala ljubezen
Srbov do Slovencev in zaupanje, da
smo za univerzo stvarno pripravljeni.
Žal da na univerzi razvoj ne gre tako
povoljno, kakor so mnogi pričakovali.
Kratkovidni teoretiki povrh počenja
brezaktivnosti in se dajo pogosto zlo-
misljati od klerikalne in demagoških
strank kot orodje, ki pri tem seveda
trpi. Samo mirno in stvarno delo brez
plemenske baharije more rešiti ugled
ljubljanske univerze.

Demokratska stranka poudarja pred-
vsem potrebo gospodarskega šolstva.
Slovenci imajo nadprodukcijo intelli-
gence: njej se mora odpreti pot v du-
ševne, še bolj pa v gospodarske po-
lice med Hrvat in Srbi. Vtepanje ple-
menskega čuta in govoričenje o kul-
turni »nadvednosti« Slovencev nad
Hrati in Srbi, skratka prenapet »sa-
moslovensko« stališče, to pomeni, vzeti
našemu naraščaju izgleda na boljše
eksistenco. Polno kratkovidnežev,
vzraslih na ozkem torišču, nezmognih
preorijentirati se v jugoslovenskem
duhu, je na delu, da iztirajo Slovence
iz narodne skupnosti in jih spremene
v poseben narod, ki je nekako »v so-
rodju« s Srbi in Hrvati. Ti ljudje nas
hočejo potisniti z višine državnega na-
roda med narodne manjšine. Oni vrše
posel tujih agentov vedé ali nevedé.

Demokratska stranka želi razviti
kulturno življenje v Sloveniji do čim
največje višine. Kulturne posebnosti se
nmorejo gojiti, vendar ne kot ono, kar
naj se tišči v ospredje, da nas odvaža
od Hrvatov in Srbov. Čim prej in čim
več Slovencev se bo snalo v govoru
in pismu posluževati obeh pismenih je-
zikov, bolje bo zanje in za državo in
prej bo razvidno, da nas ta dualizem
ne more in ne sme kulturno razdruže-

Italijanska demarša proti Jugoslaviji

Rim, 12. oktobra. (Izv.) Italijanski
zunanj minister della Torretta je
sprejel zastopnika jugoslovenske dr-
žave in se razgovarjal z njim o giba-
nju jugoslovenskih čet na albanski
meji. Kakor javlja »Stampa«, je della
Torretta kategorično zahteval, da se
jugoslovenske čete takoj umaknejo,
sicer bo napravila Italija pri zavezni-
skih tozadevno energične korake.
»Stampa« naglašja dalje, da je beo-
grajska vlada samo zaradi tega ob-
dolžila Albanijo napadalnih namenov,
da je lahko opravila zbiranje svojih
čet na meji, ki so že pripravljene za
napad. Včerajšnji italijanski ministr-
ski svet je popolnoma odobril nastop
zunanjega ministra.

Rim, 12. oktobra. (Izv.) »Messag-

gero« poroča iz Pariza: Povoždom
svoje vrnitve iz Pariza se sestane v
enem gornjeitalijanskim mest jugoslo-
vanski ministrski predsednik Pašić z
italijanskim ministrom zunanjih za-
dev, markizom della Torretta. Na se-
stanku naj se doseže končni sporaz-
um o vprašanju lake Baroš in Delle.
Po želji in prošnji samostojne reške
države bo prisostvoval konferenci tu-
di predsednik reške vlade, Zanella.

Zagreb, 12. oktobra. »Novosti« po-
ročajo, da je po razgovoru ministri-
skega predsednika Pašića s predsed-
nikom francoske republike, Millerand-
om in ministrskim predsednikom
Briandom smatrati, da se bo Franci-
ja zavzela glede Albanije in Madžar-
ske za naše stališče.

Sporazum v Benetkah

PLEBISCIT V ŠOPRONJU. — SVARILO MALE ANTANTE.

Budimpešta, 12. okt. (Izv.) Madžar-
ska vada je dobila danes iz Benetk
sporočilo, da je prišlo na konferenci
do sporazuma v tem zmislu, da se
izvede v Sopronju in okolici ljudsko
glasovanje, ki bo odločilo o državni
prispadnosti Sopronja in okolice.

Praga, 12. oktobra. (Izv.) »Čas«, ki
je v jako tesnih zvezah z zunanjim
ministrstvom, naglašja, da konferenca
v Benetkah nikakor ne more dovesti
do definitivne ureditve avstrijsko-
madžarskega konflikta in da bodo
potrebna še nadaljna pogajanja. Av-

strijsko časopisje samo namigava, da
bo moral dr. Beneš nadaljevati svojo
posredovalno akcijo. »Čas« izjavlja
končno: Naj bodo pogajanja v Benet-
kah uspešna ali ne, gotovo je, da se
srednjeevropsko vprašanje brez male
antante ne da rešiti. To so uvideli
tudi že Madžari sami. Zato konfe-
renca v Benetkah nikakor ne more
prinesiti meritorne odločitve v vpra-
šanjih, ki se tičejo trianonskega mi-
ru, dokler ne privoli v to mala an-
tanta.

Važna seja min. sveta

Pašićevo poročilo. — Pot finančnega ministra v London.

BEograd, 12. oktobra. (Izv.) Danes
dopoldne se je od 11. do 1. ure vršila seja
ministrskega sveta. Minister Trifković je
prečital novo poročilo ministrskega pre-
sednika Pašića o albanskem vprašanju,
zaradi katerega sta se posvetovala kralj
Aleksander in ministrski predsednik Pa-
šić s Canbonom in Briandom. Vprašanje
korekture meje od leta 1913 še ni rešeno.
Italija pa s je že kategorično izjavila pro-
ti vsaki spremembi.

Razpravljalo se je tudi o sklicanju skup-
ščine, ki je določena za 20. oktobra. Pa-
šić je bil od vlade pozvan, da se do tega
časa vrne. Definitivno se bo sklepalo o
tem na jutrišnji seji ministrskega sveta,
kateri bo prisostvoval tudi predsednik na-
rodne skupščine dr. Ivan Ribar.

Finančni minister Kumanudi je potem
referiral o zunanjem državnem posojilu
in izjavil, da mora zaradi njega dne 15.
oktobra odpotovati v London. Za čas nje-
gove odsotnosti ga bo zastopal minister
Krizman.

Na jutrišnji ministrski seji se bo raz-
pravljalo o državnih dohodkih.

Beograd, 12. oktobra. (Izv.) Danes so
poslaniki inozemskih držav posetili zu-
nanje ministrstvo in se zglasili pri po-
močniku, ministru dr. Miroslavu Jankovi-
ću.

vat. Kulturni zaklad vsega naroda je
eden. Isto delo vrši, kdor ga množi v
enem ali drugem pismenem jeziku. Tu
ni »renegatov«.

Kultura, ki jo širi JDS med ljud-
stvom, je svobodnišelska. V tem oziru
je naša stranka dedič liberalizma, oplo-
jenega s socialno etiko. Nočemo »kul-
turnega boja«, zahtevamo, da se ome-
gamo vsako vazučevno cerkve nad
znanstvenim in prosvetnim delom.

Vsed svojega prosvetnega programa
je JDS v težkem boju s klerikalizmom.
Kdor vidi, kako JDS drži situacijo v
korist napredni misli zlasti med Slo-
vincem, se mora veselo zasmejati
vsem onim klerikalnim in malkontent-
skim elementom, ki vsak dan razgla-
šajo, da so že pokopali JDS. In ven-
dar, kjer je kaj kulturnega dela, kjer
je videti sokolsko delo, kjer se izda-
jajo knjige in novine za ljudstvo, tjer
gre braniti svobodo duha pred tem in
nevednostjo, — tam vidite na
bojišču JDS. Vse drugo se sra-
mažljivo umika, kritizira in menjuje
barvo, kakor baš kaže. Edino JDS je
tu kot stari, izkušeni in — kričite ka-
kor hočete, klerikalci in malkontenti
— tudi kot zmagoviti borec za nacijo-
nalno in svobodnišelsko vzgojo Slo-
venstva.

Odločitev glede Gornje Slezije

NEUGODNA ZA NEMČIJO. — KRIZA NA NEMŠKEM.

Zeneva, 12. oktobra. (Izv.) Odloči-
tev v vprašanju Gornje Slezije je
padla danes. Po dopoldanski seji
Zveze narodov, na kateri je bil že
dosežen sporazum, se je vršila po-
poldne še kratka seja, ki je trajala
do pol seste ure. Sestavljen je bil
protokol o rešitvi gornjeslezjskega
vprašanja, ki so ga podpisali vsi čla-
ni sveta Zveze narodov: Balfour,
Bourgeois, Haysman, Wellington, Co-
cho, marki Imperiali, Sinones Teleho
in Ta Cmh. S tem je bilo zaključeno
14. zasedanje sveta Zveze naro-
dov, 15. pa se bo vršilo začetkom de-
cembra in bo razpravljalo o Saar-
skem ozemlju in Gdanskem.

Pol ure po zaključni seji je bil iz-
dan komunike, ki dokazuje, da pred-
stavlja odločitev Zveze narodov v
vprašanju Gornje Slezije za Nemčijo
skrajno neugoden kompromis med
neutrality in industrijskega ozemlja
in čisto razdelitvijo. Königshütte in
Katovice pripadeta Poljski, mesto
Bytom in velik del okraja Nemčiji,
okraja Ples in Rybnik pa Poljski. O
ozemlju, ki pripade v okrajih Lublin-
ca in Tarnovice Poljski, še ni nič
natančnejšega znano.

Poseben hurir Zveze narodov je
odpotoval danes v Pariz, da izroči
odločitev predsedniku vrhovnega sveta
ministrskemu predsedniku Briand-
u. Komunike naglašja, da je bila raz-
delitev z ozirom na skrajno mešane
narodnostne razmere jako težavna,
da pa se je krivice skušalo izgladiti,
kolikor je pač bilo mogoče.

Berlin, 12. oktobra. (Izv.) Kabinetni svet

je imel danes pod predsedstvom državne-
ga predsednika Eberta sejo, ki se je mo-
rala ob 11. uri zaradi važnih posvetovanj
s socialnimi demokrati za nekaj časa pre-
kiniti. Ministri Bauer, Schmidt in dr.
Strossmayer so se sestali z poslanci Mil-
lerom, Velsom in Scheidemannom. Kakor
doznava »Vossische Zeitung« je prevla-
dalo v kabinetnem svetu mnenje, da mora
kabinet Wirth izvajati konsekvence v
slučaju, da odgovarja vest o odločitvi v
Zenevi istini. To pa se naj zgodi šele ta-
daj, ko bo ta odločitev že objavljena.
Socialisti pa nastopajo za to, da bi ka-
binet Wirth tudi v tem slučaju ne podal
svoje demisije. Po tem posvetovanju se
je ob 12. uri nadaljevala seja kabinetne-
ga sveta.

Pariz, 11. oktobra. Nemški poslanik dr.
Mayr je danes dopoldne posetil ministri-
skega predsednika Brianda. Poslanik je
obrazil, da bi neugodna rešitev v go-
renjeslezjskem vprašanju mogla dovesti
padec Wirthovega kabineta. Ta korak
poslanikov ostane, kakor se zdi, brez-
uspešen, ker so zavezniki svoj čas skle-
nili priznati odločitev Zveze narodov v
tem vprašanju. Odločitev se pričakuje za
jutri (sredo) in bo šele v začetku pri-
hodnjega tedna notificirana Poljski in
Nemčiji.

Pariz, 11. oktobra. »Agence Havas« jav-
lja iz Londona: Tukajšnji nemški posla-
nik je pri lordu Curzonu storil glede Go-
renje Slezije isti korak kakor nemški po-
slanik dr. Mayr v Parizu pri Briandu.
Lord Curzon je poslaniku odvrnil, da bo
angleška vlada, kakor je izjavila svoj
čas, sprejela sklep Zveze narodov.

Madžarska ogroža mir

NOVE VESTI O KARLISTIČNIH PRIPRAVAH. — MOBILIZACIJA NA MADŽARSKEM?

Dunaj, 12. oktobra. (Izv.) Navzlic
vsem dementijem, je gotovo, da se
nahaja avstrijska republika v skrajno
kritičnem položaju in da nikdo ne ve,
kaj morejo prinesiti že prihodnji dnev-
vi. Vlada je storila obsežne varnostne
ukrepe. Delavstvo sestavlja ob-
rambene čete, ki so se zaklele, da
bodo na prvi poziv zagrabile za oro-
žje, da branijo državo proti naklepom
karlistov. Te čete so te dni z ved-
nostjo vlade dobile orožje in muni-
cijo. Vlada je informirana o daleko-
sežnih pripravah madžarskih monar-
histov. Vesti iz Burgenlanda pravi-
vijo, da se tam vrše prevečati vojni
razporedi regularne vojske, ki pa v
bistvu ni nič drugega, nego madžar-
ska armada. Globok vtis so izzvala
poročila, da madžarska vlada pod
pretvezo, da kliče obveznike letnika
1900, s katerimi da hoče nadomestiti
starejše vojsake v okviru dopuščene-
ga maksimalnega števila 35.000 mož,
tajno mobilizira. Vsak dan od-
hajajo iz Budimpešte dobro opre-
mljene čete v zapadno Madžarsko. Na
granci Burgenlanda je zbranega tudi
vedno več rednega madžarskega vo-
jaštva. Napadi madžarskih tolpe čez
avstrijsko mejo se vsak dan ponav-
ljajo ter neprestano vznemirjajo in
razburjajo prebivalstvo.

Izjava nemškega poslanca Bier-
bauma v dunajskem parlamentu, da
je vsak hip pričakovati izbraha drža-
vne krize, je vzbudila paniko. Z

vso gotovostjo se vzdružuje vest,
se pripravlja oborožen udarec Mad-
žarske na Dunaj s ciljem restavracije
monarhije.

Avstrijska vlada se je zadnje dni
obrnila na antanto in je v stalnem
stiku s kabineti male antante.

Praga, 12. oktobra. »Venkov« ponat-
kuje poročilo nekoga slovaškega lista, ki
trdi, da sili budimpeštanska vlada one
Slovake, ki se nahajajo na Madžarskem,
naj bi vstopali v takolimenovano slovaš-
ke legije. Prva četa je že sestavljena.
Madžarskim vojakom je naročeno, naj
nadzorujejo Slovake. Sedaj opravlja ta
četa varnostno službo med Komornom in
Ostrogomom.

Dunaj, 12. oktobra. Uradno se objavlja:
Včeraj popoldne so madžarske tolpe na
avstrijskem ozemlju pri Unterrohr (Sta-
jersko) napadle dva orožnika in ju odved-
la čez mejo.

Dunaj, 12. oktobra. »Wiener Mittags-
zeitung« poroča iz Sobotišča, da se na-
haja tamkaj princ Ruprecht bavarski, ki
se pogaja z monarhisti o tem, da bi se
začelo gibanje za ustvaritev madžarsko-
avstrijsko-bavarske kraljevine pod din-
astijo Wittelsbachovcev. Velik del madžar-
skih monarhistov simpatizira z Wit-
telsbachovci.

Praga, 12. oktobra. (Izv.) Iz Munkača
javljajo: Nekd iz Amerike došli Slovaci
je našel v dimniku svoje hiše skladišče
orožja in municije, ki je bilo v jako do-
berem stanju. Javil je zadevo takoj polici-
ji, ki je uvedla obširno preiskavo.

EKSPLOZIJA ROČNIH GRANAT NA DUNAJU.

Dunaj, 12. oktobra. Polk alpskih lovec-
v št. 7, ki je bil zaradi burškega vprašanja
prestavljen na Dunaj, je za danes dopol-
dne napovedal vajo na vojaškem strelišču.
V ta namen je bilo polku nakazanih v
arzenalu 300 ročnih granat, ki naj bi se
prepeljale z municijskim vozom državne
brambe na strelišče. Voznik je hotel pe-
ljudi z vozom po glavnem drevoredu Pra-
ta in ko ga je hotel policijski stražnik
zavrniti, ker je prepovedano voziti s to-
vornimi vozovi po glavnem drevoredu, je
voz z granatami eksploziral preden se
mu je stražnik približal. V dveh zapored-
nih eksplozijah so zletele vse ročne gra-
nate v zrak. Vojaški voznik je bil popol-
noma na kosce raztrgan, konja pa sta
obšla grozno razmesarjena. Vsed eks-
plozija sta bila ranjena neki mimoidoči
železniški revident in njegova žena.

Velik požar v Postojni

Postojna, 12. oktobra. (Izv.) Nocoj
je uničil velikanski požar posestvo go-
spoda Franka. Škoda je ogromna.

RAZNE VESTI.

Beograd, 12. oktobra. Notranje ministr-
stvo je določilo, da morajo vsi dijak, ki
potočuje študirat v inozemstvo, predložiti
odobrenje prosvetnega ministrstva, kadar
zahtevajo potni list.

Beograd, 12. oktobra. Danes je bil oš-
sojen bivši avstrijski okrajni poveljnik
v Beogradu, Widmann na tri leta ječo. V
kazen se mu je vračunala tudi doba 16
mesecev, katere je prebil v preiskoval-
nem zaporu.

Sarajevo, 12. oktobra. Iz Gruža poro-
čajo, da so začeli pred nekaj dnevi do-
hajati transporti črnogorskih legionarjev
iz Gnete v Italijo v Črno goro. Pri od-
hodu iz Italije je dobil vsak bivši legionar
2000 tir in obleko.

Zakonski načrt o najemu stanovanj in zakupu zgradb

Ministrstvo za socialno politiko je predložilo zakonodajnemu odboru zakonski načrt za regulacijo najemov stanovanj, sob in poslovnih lokalov, ki naj bi dobil zakonsko veljavo po čl. 130 ustave. Predloženi zakonski načrti bazirajo na dosedanjih stanovanjskih uredbah, veljavnih za vse pokrajine v državi, tako, da sta obe tozadnji uredbi zlitli v en sam zakonski načrt. V glavnem se prevzeta vsa določila dosedanjih stanovanjskih uredb in le v nekaterih poglavjih najdemo bistvene izpremembe, ki so bile potrebne bodisi iz formalnih ozir, bodisi iz ozir na večjo jasnost posameznih točk, bodisi radi tega, ker je izvajanje dosedanjih stanovanjskih uredb pokazalo iz socialnih gospodarskih ozirov potrebo izpremembe.

Najbolj zanimive in najbolj daleko- sečno so določbe za višino najemnine. Normalno najemnine daje osnovna čista zakupnina, kakršna je bila 1. julija 1914, pomnožena s 4. Ako plača najemnik na leto več kot 1200 dinarjev neposrednega davka, odnosno osebne dohodnine, se sme osnovna zakupnina povečati do Skratne izmere. Izjemoma je dovoljeno popoldnoma prosto dogovarjanje najemnine pri stanovanjih, ako ima najemnik v istem mestu lastno stanovanjsko hišo, ki je po zakonu o pospeševanju zidanja malih stanovanj osvojenjena vseh omejitvenih. Cene za prenočišča v hotelih, v penzionih, kakor tudi cene za mesečne sobe, odreja občinsko sodišče za pobiranje draginje. To sodišče najkasneje 20 dni po razglasu zakona predpiše cenovnik, ki se mora obsesti v takih sobah na vidnem mestu.

Za ostale najeme (poslovne prostore itd.) pušča se pri najemniku v principu svoboda ugovora. V večjih mestih, ki jih bo pravilnik ministra za socialno politiko izrečno naštel, je ta svoboda dejansko tako omejena, da se giblje med štirikratno in osemkratnim povzemanjem osnovne čiste zakupnine leta 1914. Pri večjih mestih na deželi znašati sme najemnine le tri do petkratno, pri manjših mestih tri do štirikratno osnovno zakupnino iz leta 1914. Hišni posestniki, ki žive samo od najemnine, ki jo donosna hiša, in je pri tem ta dohodek tako majhen, da se morejo smatrati za ekonomsko slabije, smejo zahtevati višjo kot normalno najemnine, ki pa v nobenem slučaju ne sme biti višja kot Skratna osnovna zakupnina iz l. 1914. Te vrste posestniki pa se ne smejo posluževati pravice posebnega povzemanja v slučaju, da je najemnik ravno tako ekonomsko slab kot so oni. Tudi se izključujejo iz pravice na to izjemno povzemanje posestniki vlažnih, neuglednih in propadajočih stanovanj.

Za vožarino, odnašanje smeji, za plačanje gostiščine in drugih dokladov se v zakonskem načrtu o najemu stanovanj določila, ki veljajo po sedanjih stanovanjskih uredbah. Odpoved stanovanj se vrši po načelu dosedanjih stanovanjskih uredb. Čl. 17 dosedanje stanovanjske urede, ki daje erarju kot lastniku odgovorno pravico tudi takrat, kadar potrebuje objekt, oddan v najem, za nastanitev uradov in javnih institucij, je v zakonskem načrtu izpremenjen v toliko, da pristojna ista pravica tudi samoupravnim oblastvom, kakor tudi hišnim posestnikom.

Stanovanjske oblasti ostanejo dosedanje. Zakonski načrt določa na novo, da se sme podati pritožba proti ukrepanju stanovanjske oblasti I. stopnje na pristojno pooverjenost ministru socialne politike, čegar odlok je izvršljiv tekom treh dni. Za šodnijske odpovedi bo poseben pravilnik ministrstva odredil postopek.

Poglavje, ki govori o dodeljevanju

stanovanj ima nove določbe o nesoglasno potrebnih stanovanjskih prostorih. To določbo je sedaj imel Pravilnik. Dodeliti se smejo samo sobe onih stanovanj, pri katerih je število oseb večje od števila odraslih članov rodbine. Za odrasle se smatrajo otroci brez 12 let. Duševni delavci smejo imeti eno sobo več kot drugi najemniki. Minister socialne politike predpiše pravilnik s bližnjimi odredbami za izvrševanje tega zakona. Isti minister se tudi pooblašča, da rešuje nepredvidljive slučaje v duhu tega zakona, kakor tudi da sme tudi po 30. aprilu 1922, menjati poedine odredbe, ki urejajo višino zakupnih cen ter odreja čas trajanja poedinih vrst najemov. Minister pa sme to storiti le na podlagi predhodnega zaščivanja predstavnikov zainteresiranih grup.

Bridki spomini

Trnjeva je bila pot, po kateri je hodilo pred prevarom napredno slovensko učiteljstvo. Neprestano hujskanje med kmetijskim ljudstvom mu je jemalo ugled in veljavo. Uspehi, ki jih je dosegal učitelj v šoli pri vzgoji in pouku, so mu podirali nasprotni vpilvi; kar je sezidal s trudom in naporom, mu je podirjal katehet, župnik. V mnogih krajih mu je bilo onemogočeno prosvetno delo zunaj šole. Nasprotniki so mu razbijali z velikim trudom ustanovljena društva, prepovedovali in preprečevali posete otroških odrov ter ga podili in gonili od gospodarskega dela v šolske sobe. Še hujše je znala kruta klerikalna stranka izrabljati mizerni gnetni položaj naprednega učiteljstva: draginske in denarne podpore in subvencije obiskovalcem raznih učnih tečajev je delila po Šušteršič-Lampetovi previdnosti, premeščala brez vsakega vzroka učitelje v najbolj zapuščene gorske kraje in jim gnetno škodovala kleriki in kadarkoli je mogla. Pri kompetencah so samo vprašali: Ali ste v Slomskovi zvezi? Če je bil odgovor negativen, se je glasil odgovor: Ne dobite službe! Ko pristopite k Slomskovi zvezi, se zglasite, pa vas imenujemo. To so bili časi, ki ostanejo vsakemu naprednemu učitelju v bridkem spominu.

Dva dogodka pa sta, ki jih ne pozabim do konca dni svojega življenja. Prvi je ona seja kranjskega deželne zbora, na kateri sta učitelja Jaklič in Ravnikar glasovala proti zboljanju učiteljskih plač, onih plač, ko je imel učitelj 66 kron 66 v mesečnih dohodkih. Se sedaj vidim pred seboj starejšega učitelja, ki je bil tisti dan med poslušalci na galeriji deželne zbornice. Ko je zaslišal krepki Jakličev »ne«, mu je zaigrala solza v očesu, podal mi je roko in nemo odšel. Drug sličen slučaj se je pripetil na zborovanju Ljubljanskega učiteljskega društva dne 4. oktobra letos. Tu se dva učitelja, ki sta celo v društvenem odboru, nista upala iz strankarskih ozirov nastopiti proti sramotilec in obrekovalcem učiteljskega stanu, nista hotela izreči sodbe in obsojbe nad njimi. Vsakdo se še spominja, kako vehementno so napadali v minulih dneh naprednemu učiteljstvu sovražno listi »Jugoslavija«, »Slovenec« in »Novi čas« učiteljstvo, ki je včlanjeno v UJU. Teptali so njegov ugled in mu jemali veljavo in čast med ljudstvom. Proti takim neosnovanim napadom sem nastopil na zborovanju Ljubljanskega učiteljskega društva in priporočil v sprejem znani protest in izjavo. Listi so stvarno poročali o poteku zborovanja in glasovanja. Glasovalo se je štirikrat, za vsak predlog posebej. Pri prvem glasovanju se je zahtevalo protiglasovanje. Nič ne dvignil roke. Prosil sem predsednika, da naj konstatira, ali je bil predlog sprejet soglasno ali z večino glasov. Zato se je za prvi predlog glasovalo še enkrat. Izid glasovanja je predsednik s svlačnikom napisal ob robu mola, pismeno izrečnega predloga, ki ga imam v roki. »Dva proti«; pri glasovanju o naslednjih treh predlogih pa: »Istotako«. To sem ugotovil zaradi tega, ker učitelja, podžupan ljubljanski, Jos. Ambrožič in Friderik Re-

povi lajavljata, da nista glasovala ne za ne proti.

V opravičbo svojega nekvallificiranega nastopa na zborovanju, je napisal g. podžupan dolg članek »Političen trik«. Iz njegovih neločljivih izjav, drobcev in ulomkov je težko izluščiti jedro. Vidi se mi, da se trudi dokazati, da merijo moji predlogi na politično stran. A moti se g. podžupan! Zavedam se, da sta UJU in Ljubljansko učiteljsko društvo strogo stanovski, torej nepolitični organizaciji. Toda vse naše učiteljske organizacije imajo v svojih pravilih določilo, ki nam velevala, da moramo delovati in skrbeti za ugled, veljavo in čast učiteljskega stanu. To nalogo so vsa naša društva doslej vedno in zvesto izpolnjevala. S kako odločnostjo in ogorčenostjo se protestirala, ko nas je žalil »Slovenec« v članku »pons asinorum« in Govekar v svojih romanih! Kakšne hude boje smo imeli z družbo sv. Mohorja, ko so nas napadali pisatelji v njenih publikacijah! Nihče pa ni trdil, da taki nastopi merijo na politično polje. To mnenje nam hočeta sugerirati sedaj gg. Ambrožič in Repovš! Kogar sta prepričala, svobodno mu, razsodnega učiteljstva nista.

S temi vrsticami sem poljsnil dejanski položaj in bil s svojim odgovorom pri kraju, ko bi g. podžupan v svojem »triku« ne trdil nekaterih neresnic, ki jih moram zavrniti. Kako on sam zase polnuje moje predloge, mi je postranska stvar. Zavrniti pa moram trditve, da bi moji predlogi merili na politično rehabilitacijo pujskih prič. Nihče ne najde niti besede o tem v moji izjavi in protestu. Ost mojih izjav in je bila obrnjena edino le proti listom, ki so sramotili in obrekovali učiteljski stan. Res pa je, da sem rekel: »Sramota za učitelja, da je izvoljen za ljubljanskega podžupana s pomočjo klerikalne stranke, ki je bila, in je bo vsega sovražnica naprednega učiteljstva. V zvezi s tem trdi g. podžupan, da se je moj nekdanji nasprotni kandidat v splošni kuriji osebno trudil pri podžupanski volitvi doseči sporazum med JDS in SLS. Moj nasprotni kandidat je bil dr. Šušteršič. In ta naj bi se sedaj osebno trudil doseči sporazum med JDS in SLS. Strašna fantazija! Kar se tiče politične pripadnosti g. podžupana kakoli stranki, mi je prav vse eno, naj bo ono ali to, ga tudi ne vprašam, pri kateri stranki je slučajno sedaj, ker je v tem pogledu precej nezanesljiv, saj sam pravi, da ni dobro, če se človek 20krat politično ne levi. Tudi ne verjamem, da bi bil 20 let zvest član zveze (?) in UJU, ker je z Jakličev pomočjo prišel v Ljubljano. Članov naše organizacije pa Jaklič ni podpiral nikdar. Iz »trika« g. podžupana sem tudi povzel, da ne pozna ustroja prejšnje Zaveze in sedanjega Uduženja. In to ni čuda, saj ga nisem nikdar videl na naših skupščinah, če niso bile slučajno v kraju njegovega bivališča. Zato tudi ne more vedeti, da se je na takih skupščinah razpravljalo tudi o strogo šolsko-političnih vprašanjih. Ker mu o vsem tem ni znano ničesar, mu tudi ne pristojna sodba o grehih in napakah, ki jih je po njegovem nemerodajnem mnenju delalo učiteljstvo pod mojim vodstvom. Nato preide g. podžupan na poglavje o učiteljski hlapčevski naturi ter trdi, da so se je tisti že otresli, ki so ločeni od mojega vpliva, kakor bi jaz navaljal učiteljstvo in ga utrjeval v tej nelepi potezi v značaju enega, hvala bogu neznanega, dela slovenskega učiteljstva. Marsikaj se mi je že očitalo, marsikaj predbicalo, a hlapčevstva mi ni še očital nikdo. Na skupščinah sem v otvoritvenih nagovorih nešteto krat poudarjal, da je ena najvažnejših nalog naše organizacije skrbeti za to, da vzgoji kremenite značaje našega naraščalca. Odkrito povem, da nisem prav nič vesel onih učiteljev in še več učiteljic, ki sedaj pristopajo v našo organizacijo, ki jo bodo ob ugodni priliki zopet zapustili. Priznavam, da je to grda poteza v značaju. Bolj čislam one, ki ostanejo zvesti svojemu prepričanju, ki so si ga pridobili v viharju življenja. Toliko se mi je vredno videlo odgovoriti g. Ambrožiču.

Kaj pa naj odgovorim na izjavo g. Friderika Repovša? Ničesar! Vidi se mu, da je še malo časa organiziran učitelj, še od prevrata sem. Prej principijelno ni hotel biti član nobenega učiteljskega društva.

L. Jelenc.

Mariborski občinski svet

Maribor, 12. oktobra.

Včerajšnja seja občinskega odbora je trajala od 18. ure do preko polnoči. Župan dr. Grčar je poročal najprej o svojih osebnih intervencijah. Obrtni referat se bo po zagotovilu vlade v kratkem vrnil občini. Vlada je dalje dovolila, da prevzame občina barake v Dajnkovih ulici in jih preuredi za stanovanja. Napravi se v njih 24 stanovanj in bodo stala adaptacijska dela 320.000 K.

Ker vlada ni potrdila vseh 12 predlaganih zastopnikov občine v stanovnijsko komisijo, se je župan pritožil pri pokrajinskem namestniku in dobil od namestnika nalog, da mu o tem osebno poroča. Pri tej priliki je dobil župan tudi zagotovilo, da se stanovnijski urad v kratkem reorganizira. Vse upravne posle prevzame občina, izvršilne pa sodišče. Tako bo imela občina v stanovnijskih zadevah ves vpliv.

Ustanovljeno občinsko sodišče za pobiranje draginje že pridno deluje. Članom se določijo za dnevno delo dnevno po 60 K, za nočno delo pa

80 K. Stroški se pokrijo iz vplačanih glob.

Mesarji so stavili rok za zvišanje cen in zagrozili s stavko za slučaj, da se ne ugodni njihovim zahtevam. Ker se ne dajo cene ugotoviti, je župan o tem obvestil pokrajinsko vlado in jo naprosil, naj posreduje, da se za nekaj časa ukine izvoz živine in dobavi kmetom potrebna krma za živino.

Mestni šolski svet se še ni konstituiral. V smislu predpisov bi morala cerkev poslati kot svojega zastopnika kateheta, a je ordinarijat imenoval drugega, ki ga pa vlada še ni potrdila.

Prečitani je bil predlog socialističnih občinskih odbornikov, ki zahteva od vlade, naj vrne občini po prevratu odvzeto avtonomijo.

Zdravstveni odsek je predlagal, naj se Dijaški dom preuredi v bolnico. Ker pa so demokrati občinski svetniki nastopili proti predlogu, je bil ta umaknjen.

Občinski svet je sklenil, naj se po vzoru zagrebške občine uvede tudi za Maribor 100stotni davek na razkošje, za ponočne kavarne itd.

Mestni občinski drobil je prinesel občini 130.000 K dobička. Mestnim uslužbencem se regulirajo plače po vzoru državnih nastaviteljev, pričeni od 1. maja; tudi prejemki mestnih vpokojencev se izenačijo s prejemki državnih vpokojencev, pričeni s 1. oktobrom.

Občina podpiše 20.000 K državnega investicijskega posojila, ker je prejšnji nemški občinski svet podpisal okoli 20 milijonov, vsled česar je prišla občina v finančne stiske.

Zborovanje državnih nameštencev v Celju

Celje, 12. oktobra.

Včeraj se je vršilo v veliki dvorani celjskega Narodnega doma zborovanje državnih nameštencev, na katerem se je razpravljalo o položaju in zahtevah uradništva z ozirom na naraščanje draginje. Dvorana je bila z galerijami vred nabito polna zborovalcev. Predsedoval je gimnazijski ravnatelj Jeršinovič. O položaju državnih uslužbencev je poročal okrajni komisar dr. Lev Brunčko, o uradniškem bolništem zavarovanju fin. svet. Sedlar, o Glavnem savezu uradniških potrošaških združenj in o potrebi reorganizacije istega pa ravnatelj Jeršinovič.

Soglasno so bile sprejete sledeče resolucije, v katerih se zahteva:

- 1.) Zvišanje tečaja dinarja, da se doseže stabilnost cen za življenjske potreščine.
- 2.) Enotne uradniške plače na podlagi oficirskih plačilnih stopenj.
- 3.) Državnim nameštencem naj se za zadnje tri mesece, v katerih je naraščala draginja, izplača nabavni prispevek po 2000 kron.
- 4.) Uradniške zadruge naj dobivajo glavne življenjske potreščine (moko, mast in sladkor) po nižjih cenah iz državnih veleposestev.
- 5.) Mesto Celje naj se zaradi neprimerno velike draginje pomakne v II. plačilni razred.

Nadaljna resolucija obsoja vladno naredbi glede ukinitvenja draginskih dokladov uradnikom, ki so zaradi boleznih nad šest mesecev na dopustu in zahteva takojšnje ukinitvenje te naredbe.

Končno je bila sprejeta resolucija, ki zahteva reorganizacijo Glavnega saveza potrošaških združenj v zmislu, da se ustanove pokrajinski podsavezi, ki naj bodo finančne, blaginjske in organizacijske centre. Glavni savez naj izposluje znižanje tarife na državnih in južnih železnicah in oprostitev carine za blago, ki je dobavljalo uradniške organizacije.

Politične beležke

Žbor zaupnikov JDS se vrši v nedeljo, dne 16. oktobra ob 411. dopoldne v veliki dvorani Kazine na Kongresnem trgu v Ljubljani. Dnevni red: 1.) Nagovor predsedujočega. 2.) Poročilo poslancev JDS (minister dr. Kukovec). 3.) Poročilo načelstva o delovanju in reorganizaciji stranke (dr. Zerjav). 4.) Volitev strankinih funkcionarjev in odposlancev na kongres demokratske stranke v Beogradu. 5.) Predlogi in slučajnosti.

Kongres Demokratske stranke. Dne 30. oktobra se vrši v Beogradu kongres delegatov Demokratske stranke iz cele kraljevine. Kongres bo otvoril predsednik glavnega odbora gosp. Ljubo M. Davidović. Razpravljalo se bo o programu in statutu stranke. O notranjem položaju bo poročal minister Svetozar Pribičević, o finančnem položaju minister dr. Kosta Kumanudi in o socialni politiki minister dr. Vekoslav Kukovec. Vsi izvoljeni delegati za kongres morajo svoja pooblastila predložiti glavnemu tajništvu Demokratske stranke (Narodna skupščina, Demokratiški klub) najpozneje do 27. oktobra do petih popoldne. Razen pooblastila je priposlati tudi zapisnik o volitvi.

Kongres demokratske stranke. Glavni odbor demokratske stranke pozivlja vse svoje organizacije, da do 20. oktobra vpošljejo imena svojih delegatov, ki se bodo udeležili kongresa v Beogradu radi stanovanja.

Pogajanja med radikali in demokrati. Povodom začetka pogajanj med radikali in demokratsko stranko

pravilno povdarja zagrebška »Riječ«, da je eno glavnih vprašanj, ki ga je bilo treba enkrat za vselej razjasniti, vprašanje, kako stališče zavzema radikalna stranka glede državnih, vseh zahtev o reviziji ustave. Za potek prvega sestanka med demokratskimi in radikalnimi delegati dokazuje, da vlada v tem načelnem vprašanju popoln sporazum. O reviziji ustave ne more biti govora, uvidela se je potreba močnejše in solidne koalicije, ki bo imela pred očmi vedno dobrobit vse države in celotnega naroda s stališča pravice in enakopravnosti vseh državljanov. V demokratičnih kot radikalnih krogih se poudarja potreba, da se že na sedanjih konferencah določi popoln program koalicije, ki bo po vrnitvi kralja po ustavni navadi znova sprejela vlado, ko bo Pašić podal formalno demisijsko in dobil takoj nato nalog, da sestavi nov kabinet. Program, ki ga sedaj postavljajo delegati demokratske in radikalne stranke je preračunjen na dobo enega leta. Stalnost vlade bo omogočila doslednejšo in uspešnejšo državno politiko.

Vprašanje ljubljanskega podžupana. Ker po občinskem volilnem zakonu ni dopustno, da je aktivni državni uradnik član mestnega starešinstva, je bil izvoljeni župan g. Ambrožič, ki je učitelj, te dni uradno vprašan, ali se namerava odreči učiteljski službi ali pa podžupanskemu mestu. G. Ambrožič se je odločil za prvo. NSS bo moral sedaj svoje klerikalne in socialno-demokratske prijatelje naprositi, da ji izvolijo drugega podžupana in je izbrala kot najpospešnejšega kandidata za to čast g. Babnika.

Zmaga duhovnikov v takozvanih krščansko-socialnih organizacijah. »Naša Moč«, glasilo klerikalne »Jugoslovske strokovne zveze« je prejšnji popoldnoma v roke duhovščine. Dolgotrajen notranji spor v takozvanih krščansko-socialnih delavskih organizacijah med »katoliškimi socialisti« in izrazitimi klerikali je končal s popolno zmago duhovščine. Zadnja številka »Naše Moči« prinaša na uvodnem mestu članek, v katerem poudarja, da je program tega delavskega glasila klerikalizem. Program klerikalizma da sliki besede: papež, škof, duhovnik, s katerimi klerikalizem stoji in pada. »Naša Moč« se obrača zlasti proti katoliški inteligenci in trdi, da profesor, učenjak in advokat niso duševni vodje ljudstva, pač pa duhovnik. Odločno se postavlja proti pokretu, ki je »v našem katoliškem gibanju dosti močan« in ki pravi: duhovnik naj ne politizira, to ga ne briga! Duhoven naj se ne vmešava v gospodarsko življenje, naj se ne postavlja delavcu, obrtniku za voditelja. Zahteva klerikalcev je, da imajo škofi je odločno besedo pri časopisju in pri gospodarskih podjetjih, ne pa krščansko-socialni politični klub in demarni mogotci ter takozvani »katoliški akcionarji«. »Naša Moč« citira končno Pija X. kot dokaz, da smatrajo omikani krogi med klerikali za največjo sramoto, da se bi jih nazvalo »klerikalce«. »Naša Moč« pa odkrito prizna: »Mi smo klerikalci! Mi klerikalci!« — Kakor se nam poroča, podpira sam škof klerikalno akcijo duhovščine proti krščansko-socialnim »profesorjem« in »doktorjem«, ki so največ krivi, da lezejo nekdanji trdno klerikalne delavske organizacije čim dalje bolj v socialno demokracijo. Tudi so klerikalci nezadovoljni, da se krščanski socialisti v občinskem svetu tako očitno družijo z »brezverskimi rdečkarji«.

Klerikalci in »Jugoslovska Matica«. »Jugoslovska Matica« je priredila turnejo po naši državi, da seznani vse dele naše domovine z našimi zlasti slovenskimi neodrešenimi kraji. Predaval je dr. Plešić, skopitčno so se kazale lepote naše neodrešene domovine. Kozinov kvartet je prednašal naše slovenske pesmi. Povsod je bil vsepah te turnee dovoljen. Od Oseka do Novega Sada in Skoplja, povsod samo priznanje javnosti in časopisja. Le v Sarajevu se je našla klerikalna »Hrvatska Sloga«, ki je napadla prireditelje in predavatelje. Vsi sarajevski listi so odločno nastopili proti netaktnemu nastopu klerikalnega lista in opozarjajo »Jugoslovske Matic« na najnikar po tem izbruhu ne sodi Sarajevčanov, a novinarska sekcija v Sarajevu izjavlja, da so člani uredništva »Sloge« že zdavnaj izključeni radi nekvallificiranega pisanja iz novinarskega združenja in prosijo »Jugoslovske Matic«, da naj se ne ozira na tako napade, ki jih je soglasno obsodila vsa sarajevska javnost.

Črnogorci za Skadar. Vsi narodu poslanci iz Črne gore brez razlike strank so predložili zastopniku ministra zunanjih zadev spomenico, v kateri zahtevajo v imenu črnogorskega prebivalstva, da vlada v nobenem slučaju ne sme popustiti v vprašanju Skadara, ki ga smatrajo Črnogorci kot svojo zgodovinsko svetinjo. Vlada naj zadnjem hipu podvzame odločne korake, da se reši vprašanje Skadara v jugoslovskega smislu, ker sicer bo ostalo vprašanje vedno odprto ter izrazilo nove komplikacije na Balkanu.

O žalostnem koncu črnogorskega italijanskega vira: Kraljica Milena črnogorska je podpisala odlok, s katerim razpušča črnogorsko vlado. Ministarstvo odloži bo imeli nikakih diplomatskih pravic.

Prosveta

Glasbena Matica opozarja na predprobo vstopnic za koncert mojstrov Balokovića in Litarja. Vstopnice se prodajajo v hiši Filharmonične družbe. Vabimo vse glasbojubce občinstvo, da v velikem številu poseti koncert, ki nudi najidealnejši umetniški užitek. Baloković je kot umetnik velikani, nikar ne zanemarjajte svojih pravih umetnikov, ki že v inozemstvu uživajo svetovni sloves in ugled. Naj se mesto Ljubljana obvaruje sramote praznega koncerta tembolj takrat, kadar nastopi naš domači veliki jugoslovanski mojster!

Moji ljubčki. Zivalske slike za našo malico. Risal A. K. Oželj. Izdala in založila A. H. in O. F. Tiskalna Zvezna tiskarna v Ljubljani. Cena 32 K. Knjiga je namenjena našim malčkom, ki še niso prodrli v skrivnost čitanja. Dozdaj smo vedeli, da se segali po slikančkah tujeje izvira; a tu imamo delo domačega umetnika-illustratorja, ki je spretno izbral pestre prizore iz življenja naših dvo- in četveronožcev. Koliko zanimivih zgodbic bo lahko mamica pripovedovala svojemu radovednemu malčku ob teh ljubkih slikah: zdaj o skrbni mami in razposajenih malčkih ali o zajčji pojedinji v zeleniku, zdaj o dobrotah v blevu, o kokoški rodbini na dvorišču, zdaj o zborovanju gostov na ribniku, o srečnem pastirju med drob-

nico itd., itd. Tako bo nežni otroški duši rastle zanimanje in spoznavanje za živali in narodo, ki mu bo pozneje v življenju čisto prijetno razvedrilo in uteha. Oprema knjige je svojemu namenu primerna: na trdni lepenki oživlja menjava tona celostranske slike. Cena zaradi izredno visokih stroškov, ki jih dandanes zahteva izvedba ilustriranih del, je nizka; zato bodi lična in trpežna knjiga topla priporočena vsem, ki ljubijo mladino!

Saljapin v Londonu. Svetovno znani ruski basist Saljapin je po sedmih letih te dni prispel zopet v London. Prvi njegov korak je bil k nekemu krojaču, pri katerem si je naročil za 300 fantov šterlingov oblek. Nekemu novinarju je izjavil, da je srečen kakor malo dete, da je zopet v Londonu. Povedal je, da so umetniki sedaj v Rusiji bolj plačani, kakor prej. Pred tridesetimi leti je v Kazanju zaslužil 20 rubljev mesečno, kar je približno odgovarjalo enemu angleškemu funtu. Sedaj dobiva v Petrogradu za en teden 300.000 rubljev, kar tudi sedaj ni več kakor en angleški funt. Razmere se torej zanj v tridesetih letih niso izpremenile. Saljapin priredi v Londonu štiri koncerte, katerih čisti dobiček pripade fondu za pomoč gladni Rusiji. Koncem oktobra odpotuje Saljapin v New York, kjer nastopi angagement v Metropolitan-operi.

